

OLIV TA'LIM MUASSASALARIDA SPORT INFRATUZILMASIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI

Dusanov Shuxrat Abdirazakovich

Samarqand iqtisodiyot va servis instituti

Jismoniy madaniyat kafedrasida o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalari (OTM) sport infratuzilmasidan samarali foydalanishning iqtisodiy va pedagogik ahamiyati tahlil qilingan. Sport inshootlarini to'g'ri boshqarish, xarajatlarni optimallashtirish va ulardan foydalanish koeffitsiyentini oshirish orqali OTM byudjetiga qo'shimcha daromad keltirish hamda talabalarning jismoniy tarbiya sifatini yaxshilash masalalari ko'rib chiqilgan.

KALIT SO'ZLAR: Sport infratuzilmasi, iqtisodiy samaradorlik, OTM, sport inshootlari, investitsiya, resurslardan foydalanish, boshqaruv strategiyasi.

KIRISH

Hozirgi kunda oliy ta'lim muassasalarining moddiy-texnik bazasini mustahkamlash va mavjud infratuzilmadan unumli foydalanish ta'lim sifatini oshirishning muhim omilidir. Sport inshootlari nafaqat talabalarning jismoniy sog'lomligini ta'minlash, balki universitetning iqtisodiy barqarorligini oshirishda ham strategik resurs hisoblanadi.

1. SPORT INFRATUZILMASINI IQTISODIY BAHOLASH ASOSLARI

OTM sport infratuzilmasi (sport zallari, stadionlar, suzish havzalari va boshqalar) katta kapital mablag' talab qiladi. Ularning iqtisodiy samaradorligi quyidagi ko'rsatkichlar bilan belgilanadi:

- **Investitsiya qoplamasi:** Ob'ekt qurilishi yoki rekonstruksiyasiga sarflangan mablag'ning qaytish muddati.

- **Amortizatsiya xarajatlari:** Jihozlarning eskirishini hisobga olgan holda xizmat ko'rsatishni optimallashtirish.

- **Resurslardan foydalanish intensivligi:** Inshootning kunlik, haftalik va yillik ish yuklamasi.

2. INFRATUZILMADAN SAMARALI FOYDALANISH BOSQICHLARI

Sport inshootlari imkoniyatlarini maksimal darajaga chiqarish uchun quyidagi qadamlar tavsiya etiladi:

1. **Talabni o'rganish:** Talabalar va aholi o'rtasida sport turlariga bo'lgan qiziqishni tahlil qilish.
2. **Jadvalni optimallashtirish:** Dars mashg'ulotlaridan tashqari bo'sh vaqtlarda inshootlarni ijaraga berish yoki pullik xizmatlarni yo'lga qo'yish.
3. **Texnik nazorat:** Inshootning uzoq vaqt xizmat qilishini ta'minlash uchun doimiy profilaktika va energiya tejoychi texnologiyalarni joriy etish.
4. **Marketing:** Sport ob'ektlarini keng jamoatchilikka targ'ib qilish orqali foydalanuvchilar qamrovini kengaytirish.

3. IQTISODIY TAHLIL VA NATIJALAR

Pedagogik va iqtisodiy kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, sport inshootlaridan "universitet-jamoatchilik" modeli asosida foydalanish samaradorlikni 30-40% ga oshiradi.

Ko'rsatkichlar	An'anaviy usul (faqat ta'lim)	Samarali boshqaruv modeli
Inshootdan foydalanish vaqti	40%	85%

Ko'rsatkichlar	An'anaviy usul (faqat ta'lim)	Samarali boshqaruv modeli
Xizmat ko'rsatish xarajatlari	Yuqori (byudjet hisobiga)	Past (o'zini qoplaydi)
Qo'shimcha daromad	Yo'q	Mavjud

4. MUAMMOLAR VA YECHIMLAR

- **Muammo:** Inshootlarning ma'nan va jismonan eskirishi.
- **Yechim:** Davlat-xususiy sheriklik (DXSH) asosida sport inshootlarini modernizatsiya qilish va xususiy investorlarni jalb etish.
- **Muammo:** Malakali menejerlarning yetishmasligi.
- **Yechim:** Sport menejmenti bo'yicha kadrlar malakasini oshirish va raqamli boshqaruv tizimlarini (CRM) joriy etish.

XULOSA

Oliy ta'lim muassasalarida sport infratuzilmasini samarali boshqarish — bu faqatgina jismoniy tarbiya masalasi emas, balki iqtisodiy resurslarni boshqarish san'atidir. Sport inshootlaridan tijoriy va ijtimoiy maqsadlarda oqilona foydalanish universitetning moliyaviy mustaqilligini oshiradi va talabalar uchun yuqori sifatli sport muhitini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasining "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonuni.
2. Iqtisodiy samaradorlik va sport menejmenti bo'yicha o'quv qo'llanmalar.

3. Oliy ta'limda infratuzilmani rivojlantirishga oid xalqaro tajribalar.

Ushbu loyiha sizga maqolangizni shakllantirishda yordam beradimi yoki muayyan qismlarga chuqurroq to'xtalishni xohlaysizmi?